

Ekspertutvalg har konkludert om årsakene til kvikkleireskredet i Gjerdrum

Utvalget som har fått i oppdrag av regjeringen å avdekke årsakene til kvikkleireskredet overleverer sin rapport til olje- og energiminister Tina Bru 29. september. Utvalget konkluderer med at årsakene til skredet var erosjon i en bekk som gjorde at stabiliteten i en bratt skråning ble så redusert at den ikke tålte den våte høsten 2020.

Onsdag 30. desember 2020, rett før klokken fire om morgenen, gikk det et stort kvikkleireskred ved Ask i Gjerdrum kommune. Skredet førte til tap av elleve menneskeliv inkludert et ufødt barn, evakuering av mer enn 1600 personer og store materielle ødeleggelser.

Skredets årsaker

Utvalget mener at kvikkleireskredet startet i skråningen vest for Holmen, før det forplantet seg bakover og sideveis og videre mot nord inn i boligområdet Nystulia. Utvalget mener at skredet ble forårsaket av Tistilbekkens erosjon i skråningsfoten vest for gården Holmen over flere år. For at et så stort skred skal kunne gå, må det være kvikkleire i grunnen, og terrenget må ha høydeforskjeller som er store nok. Kvikkleire er i utgangspunktet fast, men ved en overbelastning, kan den kollapse og bli tyntflytende.

Stabiliteten i skråningen vest for Holmen har vært svært dårlig over lang tid. Erosjon har svekket stabiliteten ytterligere. Utvalget mener at flere typer menneskelig påvirkning har virket i samme uheldige retning for Tistilbekkens løp, vannføring og tilstand. En ødelagt bekkelukking, i samspill med urbanisering og terrengendringer som ga flere små vannføringstopper og høyere vannhastighet, bidro til økt erosjon i Tistilbekken. Etter at erosjonen hadde svekket den allerede dårlige stabiliteten i skråningen ytterligere, var det et tidsspørsmål før et skred ville bli utløst.

Utvalget anser den våte og uvanlig milde høsten 2020 som den utløsende faktoren for skredet. Mye og langvarig nedbør ga høyt poretrykk i leira nede i østskråningen til Tistilbekken. Høy vannføring i bekken kan ha medført mer erosjon rett før skredet, og ført til ytterligere forverring av stabiliteten i skråningsfoten.

Utvalget har undersøkt en rekke andre mulige årsaksforhold, og kan avvise disse.

Behandling av planer og tiltak i området

Utvalget har sett på en rekke planer og tiltak som kan ha hatt innvirkning på skredet. Gjerdrum kommune og andre involverte aktører har hatt en bevissthet om kvikkleirerisikoen i kommunen, og det har over tid vært økt oppmerksomhet på kvikkleirerisiko og overvannshåndtering i kommunens planarbeid.

Ved utbyggingen av Nystulia ble det gjort vurderinger av områdestabilitet, men ikke i området vest for Holmen. Regelverket og veiledningen den gang forutsatte ikke at det skulle gjøres geotekniske vurderinger så langt fra utbyggingsområdet, men dette har senere blitt skjerpet. Stabiliteten ved Holmen ville trolig blitt undersøkt ved en utbygging i dag.

Utbyggingen av golfbanen er ikke vurdert å ha hatt negativ virkning på områdestabiliteten. I planbestemmelsene framgår det at bekken skulle steinsettes dersom det var nødvendig. Utvalget har ikke funnet hvordan behovet for steinsetting i de nedre del av bekken ble vurdert.

Utvalget har også gått gjennom fagrapporter og bekymringsmeldinger om erosjon i bekken som kommunen har mottatt.

Utvalget mener at kunnskapen om erosjon og fare for skred burde ført til erosjonssikringstiltak i nedre del av Tistilbekken der skredet startet, noe som ville redusert risikoen for et kvikkleireskred betraktelig. Utvalget har ikke tatt stilling til hvem som eventuelt hadde ansvaret for å iverksette slike tiltak.

Utvalgets videre arbeid

Utvalget har gjennom arbeidet med denne rapporten merket seg flere utfordringer og problemstillinger knyttet til forvaltningen av risikoen for kvikkleireskred, som vil bli nærmere vurdert i utvalgets utredning (NOU) som vil bli avgitt i januar 2022.